

Formarea comportamentului orientat spre asigurarea securității personale la elevii claselor primare. Coordonate legale și coordonate curriculare

Training of behavior oriented towards personal security in primary classes. Legal coordination and curriculum coordination

**Angela Cutasevici,
doctorand, UPS „Ion Creangă”**

Rezumat

În acest articol este abordată problema educației elevilor claselor primare în vederea formării comportamentului orientat spre asigurarea securității personale. Se prezintă coordonatele legale ale formării comportamentului vizat: strategii și politici internaționale și naționale care consemnează securitatea personală în contextul drepturilor omului, inclusiv ale copilului. Se elucidează coordonatele normative ale formării comportamentului vizat în contextul curriculumului pentru învățământul primar, din perspectivele disciplinară și transdisciplinară.

Cuvinte-cheie: securitate personală, comportament, învățământ primar, curriculum, transdisciplinaritate.

Abstract

This article deals with the issue of primary school pupils' education in order to develop behavior oriented towards personal security. It highlights the legal coordinates of the formation of the concerned behavior: international and national strategies and policies that record personal security in the context of human rights, including the child. It clarifies the normative coordinates of the targeted behavior formation in the context of the curriculum for primary education, from the disciplinary and transdisciplinary perspectives.

Keywords: personal security, behavior, primary education, curriculum, transdisciplinarity.

Caracteristicile actualității din Republicii Moldova includ sporirea diversității riscurilor pentru securitatea personală a cetățenilor, inclusiv a copiilor de vârstă școlară mică. Nivelul criminalității, numărul alarmant de copii rămași fără îngrijirea părinților ca urmare a exodului masiv al forței de muncă, intensificarea provocărilor comunicării virtuale ca rezultat al dezvoltării rețelelor de socializare și a tehnicii digitale, răspândirea fenomenului de bullying în mediul școlar – toate acestea sunt cele mai evidente dintre riscurile în cauză. Ca răspuns, se reliefează o nouă trebuință a actualității – formarea unei personalități care adoptă și practică în mod conștient un comportament orientat spre asigurarea securității personale, contribuind astfel și la asigurarea securității celor din jur. Expectanțele și exigențele societății în satisfacerea noii trebuințe solicită în mare măsură educația, care devine complementară protecției și pe care vine să o consolideze.

Deoarece vârsta școlară mică este deosebit de favorabilă și sensibilă pentru modelarea comportamentală, dezideratul formării comportamentului orientat spre asigurarea securității personale se impune începând cu primul nivel de învățământ – clasele primare. Vom accepta în continuare drept reper următoarea accepțiune (M.V.

Gordienco, 2008): „Comportamentul copilului de vârstă școlară mică orientat spre asigurarea securității personale se caracterizează prin siguranță pentru el însuși, pentru alții, pentru mediul înconjurător, promptitudine în prevenirea și depășirea situațiilor periculoase, iar dacă este necesar, și în protejarea de amenințările externe” [24, p. 45].

Coordonatele legale ale formării comportamentului orientat spre asigurarea securității personale la elevii claselor primare sunt definite prin consemnarea securității personale în drepturile omului, inclusiv ale copilului – atât în plan internațional, cât și în plan național.

❖ **Securitatea personală face parte din drepturile omului.** Pentru prima dată, conceptul de „securitate personală” a fost delimitat explicit în contextul conturării paradigmei securității umane din cadrul Raportului pentru Dezvoltare Umană, ONU, 1994 [1]. Această paradigmă a fundamentat toate modelele ulterioare de securitate, aducând în prim-plan individul, persoana – în contrast cu vechile strategii de securitate, care se focalizau pe securitatea statului. În cadrul raportului vizat, securitatea personală se identifică drept unul dintre cele șapte elemente specifice conceptului de „securitate umană”: securitatea economică, securitatea hranei, securitatea sănătății, securitatea mediului, securitatea personală, securitatea

comunității din care face parte individul, securitatea politică.

Recunoașterea problemei securității personale ca una multiaspectuală și transversală, de o importanță primordială, se confirmă actualmente prin strategii și politici la toate nivelurile – de la cel național la cel regional și global. Etalăm, în ordinea cronologică a intrării în vigoare pentru Republica Moldova, cele mai importante documente prin care se atestă acest fapt:

▪ **în plan internațional**

- *Declarație universală a drepturilor omului*, Nr. 1948 din 10.12.1948; în vigoare pentru Republica Moldova din 28.07.1990 [2]
 - Art. 3. „Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea sa.”
- *Pact internațional cu privire la drepturile civile și politice*, Nr. 1966 din 16.12.1966; în vigoare pentru Republica Moldova din 26.04.1993 [5]
 - Art. 9. „Orice individ are dreptul la libertatea și la securitatea persoanei sale.”
- *Convenție pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*, Nr. 1950 din 04.11.1950; în vigoare pentru Republica Moldova din 01.02.1998 [4]
 - Art. 5. „Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță.”
- *Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței*

împotriva femeilor și a violenței domestice, în vigoare pentru Republica Moldova din 15.12.2006 [6]

▪ **în plan național:**

- *Constituția Republicii Moldova* (în vigoare din 27.08.1994) [7]
 - Art. 25 (1). „Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile.”
- Strategia națională de apărare pentru anii 2018-2022 (în vigoare din 19.07.2018) [12]
 - Art. 35. „Viziunea strategică a Republicii Moldova în domeniul apărării prevede proiectarea și realizarea unui sistem de apărare viabil și eficient, pe măsura provocărilor de securitate, capabil să asigure prevenirea, descurajarea și respingerea eventualelor agresiuni, atacuri și acțiuni subversive la adresa suveranității, independenței, unității și integrității teritoriale a Republicii Moldova sau/și la adresa securității cetățenilor acesteia.”
- *Codul penal* (Nr. 985 din 18.04.2002) [16]
 - Art. 145. Omorul intenționat; Art. 146. Omorul săvârșit în stare de afect; Art. 150. Determinarea la sinucidere; Art. 151-153. Vătămarea intenționată a integrității corporale sau a sănătății; Art.154. Maltratarea intenționată sau alte acte de violență; Art. 155. Amenințarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății; Art. 163. Lăsarea

în primejdie; Art. 171. Violul; Art. 172. Acțiuni violente cu caracter sexual; Art. 173. Hărțuirea sexuală.

❖ ***Securitatea personală face parte și din drepturile copilului.*** Etalăm, în ordinea cronologică a intrării în vigoare pentru Republica Moldova, cele mai importante documente care proclamă protecția securității personale a copilului:

▪ **în plan internațional**

- *Convenția ONU cu privire la drepturile copilului* (Nr. 1989 din 20.11.1989; în vigoare pentru Republica Moldova din 12.12.1990) [3]
 - Art. 3. „Statele-părți vor veghea ca funcționarea instituțiilor, serviciilor și lăcașelor care au responsabilități față de copii și asigură protecția lor să fie conformă cu normele fixate de către autoritățile competente, în special în domeniul securității și sănătății, și în ceea ce privește numărul și competența personalului lor, ca și în privința unui control corespunzător.”

▪ **în plan național**

- *Constituția Republicii Moldova* (în vigoare din 27.08.1994) [7]
 - Art. 50. „Ocrotirea mamei, copiilor și a tinerilor (2) Copiii și tinerii se bucură de un regim special de asistență în realizarea drepturilor lor. (4) Exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății,

moralității sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală sunt interzise.”

- *Legea privind drepturile copilului* (Nr. 338-XIII din 15.12.94; în vigoare din 02.03.1995) [18]
- Art. 4. „Dreptul la viață. (1) Dreptul copilului la viață și la inviolabilitatea fizică și psihică este garantat. (2) Nici un copil nu poate fi supus torturii, pedepselor sau tratamentelor crude, inumane sau degradante.”
- Art. 6. „Dreptul la inviolabilitatea persoanei, la protecție împotriva violenței fizice și psihice. Statul ocrotește inviolabilitatea persoanei copilului, protejându-l de orice formă de exploatare, discriminare, violență fizică și psihică, neadmițând comportarea plină de cruzime, grosolană, disprețuitoare, insultele și maltratările, antrenarea în acțiuni criminale, inițierea în consumul de băuturi alcoolice, folosirea ilicită de substanțe stupefiante și psihotrope, practicarea jocurilor de noroc, cerșetoriei, incitarea sau constrângerea de a practica orice activitate sexuală ilegală, exploatarea în scopul prostituției sau al altei practici sexuale ilegale, în pornografie și în materiale cu caracter pornografic, inclusiv din partea părinților sau persoanelor subrogatorii legale, rudelor. ”
- Art. 7. „Dreptul la apărarea demnității și onoarei. Fiecare copil are dreptul la apărarea demnității și onoarei. Atentatul la onoarea și demnitatea copilului se pedepsește în conformitate cu legislația.”
- Art. 11. „Dreptul la muncă. (3) Statul protejează copilul de exploatare economică și de executarea oricărei munci, ce prezintă pericol pentru sănătatea lui ori servește drept piedică în procesul de instruire, sau prejudiciază dezvoltarea lui fizică, intelectuală, spirituală și socială. (5) Antrenarea forțată sub orice formă a copilului în câmpul muncii atrage răspundere juridică.”
- *Codul familiei* (Nr. 1316 din 26.10.2000; în vigoare din 26.04.2001) [13]
- Art. 53. „Dreptul copilului de a fi protejat. (1) Copilului i se garantează apărarea drepturilor și intereselor sale legitime. (4) Copilul are dreptul la protecție contra abuzurilor, inclusiv contra pedepsei corporale din partea părinților sau a persoanelor care îi înlocuiesc. (5) În cazul încălcării drepturilor și intereselor legitime ale copilului, inclusiv prin neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare de către părinți (a unuia dintre ei) a obligațiilor de întreținere, educație și instruire, sau în cazul abuzului de drepturile părintești,

copilul poate să se adreseze de sine stătător autorității tutelare pentru apărarea drepturilor și intereselor sale legitime, iar de la vârsta de 14 ani – instanței judecătorești. (6) Persoanele cu funcții de răspundere și alți cetățeni care știu despre existența unui pericol pentru viața sau sănătatea copilului, despre încălcarea drepturilor și intereselor lui legitime sunt obligați să comunice acest fapt autorității tutelare, făcând tot posibilul pentru a proteja drepturile și interesele legitime ale copilului.

- Art. 62. „Exercitarea drepturilor părinților. 1. Drepturile părinților nu pot fi exercitate contrar intereselor copilului lor. Părinții nu pot prejudicia sănătatea fizică și psihică a copilului. 2. Metodele de educație a copilului, alese de părinți, vor exclude comportamentul abuziv, insultele și maltratările de orice fel, discriminarea, violența psihică și fizică, aplicarea pedepselor corporale, antrenarea în acțiuni criminale, inițierea în consumul de băuturi alcoolice, folosirea substanțelor stupefiante și psihotrope, practicarea jocurilor de noroc, cerșitul și alte acte ilicite.”
- *Codul penal* (Nr. 985 din 18.04.2002) [16]
- Art. 174. Raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani.
 - Art. 201. Violența în familie.

- *Codul muncii* (Nr. 154 din 28.03.2003) [14]
 - Art. 86. „Concedierea n) aplicarea, chiar și o singură dată, de către un cadru didactic a violenței fizice sau psihice față de discipoli.”
- *Legea privind prevenirea și combaterea violenței în familie* (Nr. 45 din 01.03.2007) [19]
 - Art. 8. „Competențele autorităților administrației publice centrale și locale (4) Direcțiile generale de învățământ, tineret și sport: a) asigură informarea și instruirea cadrelor didactice în vederea calificării actelor de violență în familie, aplicării metodelor și mijloacelor de prevenire a unor astfel de acte și de sesizare a autorităților abilitate; b) realizează, în comun cu alte autorități abilitate și în colaborare cu organizațiile neguvernamentale din domeniu, programe educaționale pentru părinți și copii în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie; c) asigură desfășurarea activităților de consiliere în vederea reabilitării psihologice și psihosociale a copiilor victime ale violenței în familie; d) comunică autorităților abilitate, prin intermediul cadrelor didactice, sesizând de îndată în mod obligatoriu autoritatea tutelară și poliția, cazurile de violență în familie, inclusiv cazurile de violență în familie împotriva copiilor.”

- *Codul Contravențional* (Nr. 218 din 24.10.2008) [15]
- Art. 58. Antrenarea minorului la munci care prezintă pericol pentru sănătatea lui; Art. 63. Neîndeplinirea obligațiilor de întreținere, de educare și de instruire a copilului; Art. 65. Necomunicarea despre existența unui pericol pentru viața ori sănătatea copilului; Art. 78. Vătămarea intenționată a integrității corporale; Art. 91. Fumatul și consumul de băuturi alcoolice în locuri interzise, comercializarea către minori a produselor din tutun și a băuturilor alcoolice.
- *Legea privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți* (Nr. 140 din 14.06.2013; în vigoare din 01.01.2014) [20]
- Art. 2. „Sfera de aplicare. În condițiile prezentei legi, copiii beneficiază de protecție fără nici o discriminare, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinii politice sau de altă natură, de cetățenie, apartenența etnică sau originea socială, de statutul obținut prin naștere, de situația materială, de gradul și tipul de dizabilitate, de aspectele specifice de creștere și educație a copiilor, a părinților lor ori a altor reprezentanți legali ai acestora, de locul aflării lor (familie, instituție educațională, serviciu social, instituție medicală, comunitate etc.)”
- *Strategia pentru protecția copilului pe anii 2014-2020* (în vigoare din 10.06.2014) [8]
- Art. 41. „Obiectivul general 2. Prevenirea și combaterea violenței, neglijării și exploatării copiilor, promovarea practicilor nonviolente în creșterea și educarea copiilor.”
- *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”* (în vigoare din 14.11.2014) [9]
- Obiectivul specific 1.11. „Asigurarea unui mediu școlar protectiv, capabil să prevină violența față de copii și să intervină prompt pentru identificarea, referirea și asistența copiilor victime ale violenței.”
- *Codul educației* (Nr. 152 din 17.07.2014; data intrării în vigoare: 23.11.2014) [17]
- Art. 20 (3). „Instituțiile de învățământ general poartă răspundere pentru respectarea drepturilor și pentru securitatea vieții și sănătății copiilor și elevilor în timpul aflării acestora în cadrul instituției.”
- Art. 135 (1). „Personalul didactic, științifico-didactic, științific și de conducere are următoarele obligații: h) să asigure securitatea vieții și ocrotirea sănătății copiilor, elevilor și studenților în procesul de învățământ;”
- *Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale*

pentru anii 2016-2022 (în vigoare din 03.10.2016) [10]

- Art. 58. „Obiectivul specific 2: Elaborarea și revizuirea cadrului normativ privind dezvoltarea abilităților și competențelor parentale și racordarea la standardele internaționale privind asigurarea protecției drepturilor copilului.”
- *Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018-2023* (în vigoare din 13.04.2018) [11]

Coordonatele curriculare ale formării comportamentului orientat spre asigurarea securității personale la elevii claselor primare sunt definite în curriculumul pentru învățământul primar [22] din două perspective complementare: disciplinară și transdisciplinară.

❖ *Perspectiva disciplinară* a formării comportamentului vizat se reliefează în contextul curricula disciplinelor pentru învățământul primar. Comportamentul orientat spre asigurarea securității personale este relevat în mod explicit în curricula următoarelor discipline:

„Dezvoltarea personală”, aria curriculară „Consiliere și dezvoltarea personală”;

- Educația tehnologică”, aria curriculară „Tehnologii”;
- Educația fizică”, aria curriculară „Sport”.

▪ **Curriculumul la disciplina „Dezvoltarea personală”** stipulează o competență specifică ce vizează la modul direct formarea comportamentului vizat: „5. Adaptarea comportamentului privind securitatea personală și a celor din jur în situații cotidiene, demonstrând atenție și atitudine responsabilă față de sine și cei din jur” [22, p. 179]. Conținuturile de învățare prin care se formează comportamentul orientat spre asigurarea securității personale se concentrează preponderent în unitatea de conținut (modulul) „Securitatea personală”, dar se identifică inserări ale acestora, mai mult sau mai puțin explicite, și în alte module. Astfel, constatăm că elementul de conținut „Managementul clasei: abordări situaționale concrete” se regăsește în toate modulele pe parcursul claselor I-IV și constituie liantul acestora, oferind contexte reale referitoare la formarea comportamentului vizat.

Activitățile de învățare recomandate în curriculumul disciplinar pot fi clasificate în activități de comunicare (discuția dirijată; dezbateri; instruirea prin tehnici audio/video); activități de explorare (exercițiul de explorare, studiul de caz, vizita); activități de acțiune (exercițiul, exercițiul-joc, jocul de rol, exercițiul creativ, lucrarea practică, proiectul, învățarea prin sarcini, simularea). Este de menționat ponderea activităților ludice și dezvoltarea acestora în corespundere cu vârsta”

elevilor: de la exercițiul-joc – spre jocul de rol.

▪ În curriculumul la disciplina „Educația tehnologică” identificăm prevederi fragmentate în cadrul determinat de competența specifică 4 „Transpunerea

achizițiilor tehnologice, digitale în contexte educaționale și cotidiene, demonstrând grijă pentru mediul natural și cei din jur” [Idem, p. 150] și de conținuturile din modulele corespunzătoare. Analizând activitățile de învățare recomandate în contextul acestor prevederi, constatăm preponderența activităților de comunicare și de explorare (conversații cu sprijin în observare) și a activităților de autoevaluare.

▪ În curriculumul la disciplina „Educația fizică” identificăm o dezvoltare treptată a prevederilor aferente formării comportamentului orientat spre asigurarea securității personale în contextul specific disciplinei. Analizând activitățile de învățare recomandate în contextul acestor prevederi, constatăm prezența explicită a activităților comunicative (conversații, discuții). Considerăm totuși că și celelalte tipuri de activități recomandate, acționale, în cea mai mare parte, contribuie în mod implicit la formarea comportamentului vizat.

Analiza curricula disciplinare ne-a permis evidențierea unităților de competențe prin însușirea treptată a cărora se profilează

formarea competenței specifice respective (Tabelul 1).

Tabelul 1. Unitățile de competență care contribuie la formarea comportamentului orientat spre asigurarea securității personale

Clasa I	Clasa a II-a	Clasa a III-a	Clasa a IV-a
Disciplina „Dezvoltarea personală”			
1.3. Demonstrarea unui comportament corespunzător regulilor clasei și ale școlii.	1.3. Solicitarea ajutorului în cazurile când sunt victime sau martori ai abuzului.	1.1. Recunoașterea situațiilor de uzură, tachinare, hărțuire, în baza caracteristicilor ofertei. 1.2. Aplicarea unor tehnici de soluționare a conflictelor prin comunicare și control al emoțiilor.	1.1. Rezolvarea unor situații problematice în contexte școlare, în baza unui algoritmul ofertei. 1.2. Adoptarea comunicării la conținute variate în cadrul grupului de seneni.
2.3. Adaptarea comportamentului la situații reale din viață.	2.1. Identificarea comportamentului corect în grupul școlar și mediul natural.	2.1. Identificarea posibilităților de deșajire a preșilor, prin apel la persoanele de încredere.	2.3. Aprecierea importanței respectului față de tine și cei din jur, deamintii, onestității, bunelor maniere.
5.1. Educatia, prin conștientizarea proprii, despre regulile de securitate în situații potențial periculoase. 5.2. Alegerea masei și a locului de joacă în baza recomandărilor. 5.3. Aprecierea înțelegerii comunicării cu persoane necunoscute pentru securitatea personală.	5.1. Recunoașterea situațiilor de risc pentru siguranța corpului în mediul cotidian. 5.2. Demonstrarea unui comportament sigur în situații excepționale conform recomandărilor. 5.3. Respectarea regulilor privind securitatea școlii în condițiile casnice, școlare, stradale, transport și în mediul natural.	5.1. Identificarea locurilor și situațiilor cunoscute în natură, mediul public și on line, în baza criteriilor ofertei. 5.2. Utilizarea corectă a aparatelor electronice și de gaz în baza instrucțiunilor. 5.3. Estimarea riscurilor utilizării bunurilor personale de valoare în locul public.	5.1. Identificarea regulilor privind securitatea personală în locul public, strada, condiții casnice și mediul natural, în baza exemplului. 5.2. Recunoașterea situațiilor potențial periculoase din mediul online. 5.3. Proiectarea modului de comportament sigur în timpul vacanțelor, în baza regulilor studiate.
Disciplina „Educația tehnologică”			
1.3. Respectarea normelor de igienă personală și securitate a muncii.		3.1.1. Protecția datelor personale în mediul digital.	3.5. Protecția datelor personale în timpul navigației/comunicării digitale.
3.7. Recunoașterea pericolului utilizării incorecte sau abuzive a dispozitivelor digitale.			3.6. Cunoașterea pericolului precuții, recunoașterea simptomelor infecțiilor și utilizarea măsurilor de protecție împotriva virusurilor informatice.
Disciplina „Educația fizică”			
1.1. Respectarea regulilor de securitate la lecțiile de educație fizică. 3.1.1. Acceptarea regulilor de securitate în activitățile motrice.	3.1. Acceptarea regulilor de securitate și a conștientizării sanitaro-igienice în activitățile motrice.	3.1. Respectarea regulilor de securitate și a conștientizării sanitaro-igienice la lecțiile de educație fizică.	3.1. Primirea regulilor de securitate și igienice în activitățile motrice colective.

Tabelul 1. Unitățile de competență care contribuie la formarea comportamentului orientat spre asigurarea securității personale *erspectiva transdisciplinară* a formării comportamentului orientat spre asigurarea securității personale se reliefează în contextul *profilului de formare al absolventului:* „Capacitățile, atitudinile și valorile (competențele) vizate de profilul de formare au caracter transdisciplinar și definesc rezultatele învățării, urmărite prin aplicarea Curriculumului Național” [21, p. 26].

Profilul absolventului [Idem, pp. 27-32] se structurează în conformitate cu patru atribute generice ale viitorilor cetățeni, specificate pentru fiecare nivel/ciclu de învățământ. Analizând specificațiile pentru nivelul primar, constatăm că în cadrul fiecărui atribut generic se identifică elemente care

contribuie la formarea comportamentului vizat (fig. 1).

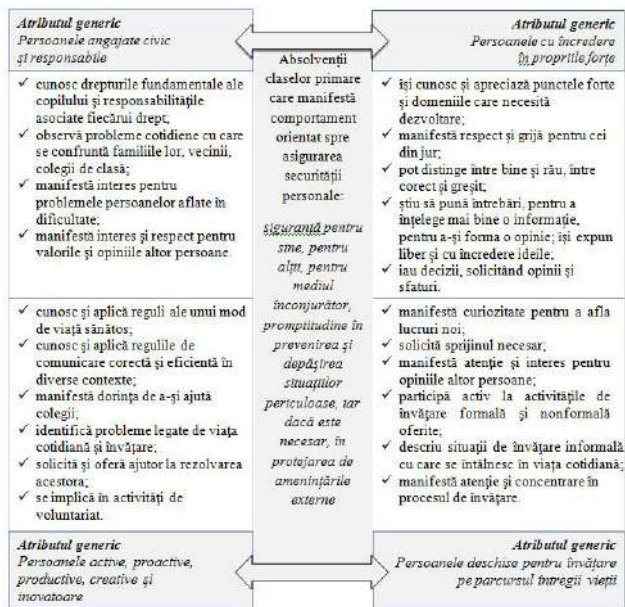

Figura 1. Profilul absolventului nivelului primar de învățământ din perspectiva formării comportamentului orientat spre asigurarea securității personale

Făcând deosebire între transdisciplinaritatea instrumentală și cea comportamentală, constatăm că profilul reliefat relevă o **transdisciplinaritate comportamentală**, deoarece intenționează să ajute elevul „să-și organizeze fiecare dintre demersurile sale în situații diverse”, se focalizează pe activitatea elevului într-o legătură strânsă cu situațiile de viață semnificative pentru el [23, p. 52].

Totodată, pentru formarea profilului dat ca o finalitate transdisciplinară comportamentală, este necesară **transdisciplinaritatea instrumentală**, care „urmărește să-i furnizeze elevului metode de muncă intelectuală transferabile la situații noi

cu care acesta se confruntă; ea este orientată mai mult spre rezolvarea anumitor probleme, decât pe achiziția de cunoaștere „de dragul cunoașterii” [Ibidem].

Conlucrarea transdisciplinarității instrumentale și a celei comportamentale în vederea formării comportamentului orientat spre asigurarea securității personale solicită cadrelor didactice aplicarea unor **metodologii transdisciplinare** care să ofere elevilor **trăiri transdisciplinare** semnificative pentru generarea de **atitudini transdisciplinare** în contextul antrenării **abilităților pragmatice** aferente comportamentului vizat în bază de **competențe transdisciplinare generale (metodologice) și metacognitive**, de **competențe disciplinare** dobândite dispart în cadrul diverselor discipline, având ca **background educația în familie, educația informală și nonformală**.

Ca rezultat, desprindem necesitatea integrării unui **cadru coeziv tridimensional al formării comportamentului orientat spre asigurarea securității personale la elevii claselor primare** în spațiul determinat de coordonatele legale ale strategiilor și politicilor Republicii Moldova și de coordonatele normativ-reglementare proiectate în Curriculumul pentru învățământul primar:

- **dimensiunea curriculară** (curriculum implementat) contextualizată în cheia armonizării diverselor niveluri de

disciplinaritate (de la intradisciplinaritate până la transdisciplinaritate);

- **dimensiunea educației parentale;**
- **dimensiunea formării cadrelor didactice.**

Coeziunea respectivului cadru va deveni sporită în condițiile eficientizării parteneriatelor instituțiilor de învățământ cu societatea civilă, mass-media, ONG-urile și instituțiile din sfera de cercetare.

Referințe bibliografice

1. *Human development report 1994*, published for the United Nations Development Programme (UNDP), New York Oxford: Oxford University Press, 1994.

2. *Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova Nr. 217 din 28.07.1990 cu privire la aderarea R.S.S. Moldova la Declarația Universală a Drepturilor Omului și ratificarea pactelor internaționale ale drepturilor omului*, publicat: 30.08.1990 în *Veștile Nr. 8*, art. Nr. 223.
3. *Hotărîrea Sovietului Suprem al RSSM Nr. 408 din 12.12.1990 despre aderarea R.S.S. Moldova la Convenția internațională cu privire la drepturile copilului*, publicat: 30.12.1990 în *Veștile Nr. 12*, art. Nr. 303.
4. *Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova Nr. 1298 din 24.07.1997 privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a unor protocoale adiționale la această*, publicat: 21.08.1999 în *Monitorul Oficial Nr. 54*.
5. *Lege Nr. 260 din 06.12.2007 pentru ratificarea Protocolului opțional la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*, publicat: 21.12.2007 în *Monitorul Oficial Nr. 198-200*, art. Nr. 761.
6. *Decretul Președintelui Republicii Moldova Nr. 2511 din 15.12.2016 pentru aprobarea semnării Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice*, publicat: 23.12.2016 în *Monitorul Oficial Nr. 459-471*, art. Nr. 935.

7. *Constituția Republicii Moldova*, publicat: 12.08.1994 în *Monitorul Oficial Nr. 1*.
8. *Strategia pentru protecția copilului pe anii 2014-2020*, publicat: 20.06.2014 în *Monitorul Oficial Nr. 160-166*, art. Nr. 481.
9. *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”*, publicat: 21.11.2014 în *Monitorul Oficial Nr. 345-351*, art. Nr. 1014.

10. *Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022*, publicat: 07.10.2016 în Monitorul Oficial Nr. 347-352, art. Nr. 1198.
11. *Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018-2023*, publicat: 13.04.2018 în Monitorul Oficial Nr. 121-125, art. Nr. 348.
12. *Strategia națională de apărare pentru anii 2018-2022*, publicat: 03.08.2018 în Monitorul Oficial Nr. 285-294, art. Nr. 441.
13. *Cod Nr. 1316 din 26.10.2000 Codul familiei*, publicat: 26.04.2001 în Monitorul Oficial Nr. 47-48, art. Nr. 210.
14. *Cod Nr. 154 din 28.03.2003 Codul muncii*, publicat: 29.07.2003 în Monitorul Oficial Nr. 159-162, art. Nr. 648.
15. *Cod Nr. 218 din 24.10.2008 Codul Contravențional*, publicat: 16.01.2009 în Monitorul Oficial Nr. 3-6, art. Nr. 15.
16. *Cod Nr. 985 din 18.04.2002 Codul penal*, publicat: 14.04.2009 în Monitorul Oficial Nr. 72-74, art. Nr. 195.
17. *Cod Nr. 152 din 17.07.2014 Codul educației*, publicat: 24.10.2014 în Monitorul Oficial Nr. 319-324, art. Nr. 634.
18. *Lege Nr. 338-XIII din 15.12.94 privind drepturile copilului*, publicată: 02.03.1995 în Monitorul Oficial Nr. 13, art. Nr. 127.
19. *Lege Nr. 45 din 01.03.2007 privind prevenirea și combaterea violenței în familie*, publicat: 18.03.2008 în Monitorul Oficial Nr. 55-56, art. Nr. 178.
20. *Lege Nr. 140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți*, publicat: 02.08.2013 în Monitorul Oficial Nr. 167-172, art. Nr. 534.

21. *Cadrul de referință al curriculumului național*, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 432 din 29 mai 2017.
22. *Curriculum național. Învățământul primar*, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018.

23. L.D' Hainaut; A. Biancheri. *Des fins aux objectifs de l'éducation*. Paris: Nathan, 1983.
24. Гордиенко М.В. *Подготовка учителей начальных классов к реализации идей безопасности личности в воспитательном процессе начальной школы*//Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. № 38 (82): Аспирантские тетради. Часть II. (Педагогика, психология, теория и методика обучения): Научный журнал. – СПб., 2008. – С. 44-53.